

ІНДО-УКРАЇНСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ОГЛЯД

Indo-Ukrainian Humanitarian Review

Том 1 • Випуск 1 • Весна 2026

«Ой, не було з нащада світа» Спів Мережевої Свідомості

*Чорноморська катастрофа, трипільська цивілізація та нейрохімічні
основи
колективної свідомості у світлі космогонічної колядки*

Катя Теа

Незалежний дослідник · 2026

Дослідницький синтез здійснено за підтримки Claude AI (Anthropic, 2026)

АНОТАЦІЯ

Стаття пропонує міждисциплінарний синтез, що пов'язує три незалежні масиви свідчень: геологічну гіпотезу про катастрофічне затоплення Чорного моря (~7 600 р. до н.е.); археологію Кукутень-Трипільської цивілізації (5 500–2 750 р. до н.е.); та архаїчну

українську космогонічну колядку «Коли не було з нащада світа». Ми стверджуємо, що трипільська культурна сигнатура — мегапоселення без укріплень, ритуальне спалення поселень, спіральна водна космологія, а також інститут гостинності — не є незалежними явищами, а являє собою послідовний нейрохімічний відбиток колективної травми від потопу, переданий епігенетично через два-три покоління. Ключовий аргумент добору: після катастрофи існували дві поведінкові стратегії — ворожість та кооперація; лише кооперативні лінії вижили в умовах незнайомого ландшафту, відсутніх запасів їжі та критичної інформаційної асиметрії. Ми є біологічними і культурними спадкоємцями другої лінії. Ми інтерпретуємо Колядку «Ой, Коли не було» як нейрологічний документ, що зберігає у лінгвістично точних образах — синє море, явір, три голубоньки, дрібний пісочок, чорна земля — шість різних нейрохімічних станів від моменту знищення горизонту до реконструкції космосу. Демінутиви (небонько, сонінько, місячик) тлумачимо не як фольклорну конвенцію, а як онтологія після травми: світ, який вже зникав, тримають ніжно.

Ключові слова: Чорноморська катастрофа, Кукутень-Трипільська цивілізація, нейрохімічна свідомість, епігенетична передача травми, космогонічна колядка, інститут гостинності, еволюційний добір, мережева свідомість, демінутиви.

1. Вступ: три масиви свідчень та один розрив між ними

Приблизно 7 600 років тому Босфорський поріг не витримав тиску Середземного моря. Солоні води хлинули в прісноводне Чорне озеро — на 80–150 метрів нижче від рівня Середземномор'я — і протягом кількох місяців затопили понад 100 000 км² суходолу. Вздовж пологого північного шельфу, там, де сьогодні — дно Чорного моря, жили щільні аграрні спільноти: генетично близькі, прив'язані до місця, з усталеною космологією, центром якої був горизонт озера (Ryan & Pitman, 1997, 2003).

Приблизно за дві тисячі років після цієї події в Україні та Молдові виникла Кукутень-Трипільська культура (5 500–2 750 р. до н.е.) — найбільша і найбільш технологічно розвинена неолітична цивілізація Європи. Її мегапоселення досягали 450 га і 15 000 мешканців, але не мали укріплень. Її поселення спалювали навмисно кожні 60–80 років і відбудовували на тому самому місці. Весь посуд насичений спіральними водними мотивами. Гостинність функціонувала як юридичний інститут.

Ще за кілька тисяч років, у карпатсько-галицькому регіоні, зафіксована космогонічна колядка «Коли не було з нащада світа», яку й досі співають на Святий Вечір. Вона починається з безберегового синього моря, описує явір серед моря, трьох голубів, що радяться, і поступову реконструкцію космосу — від дрібного піску до чорної землиці, від золотого каменя до ясного небонька.

Рис.1 Синєє море та Явір посередині

Між цими трьома масивами свідчень — геологічним, археологічним і фольклорним — у науковій літературі досі зяє розрив. Ця стаття пропонує міст.

1.1. Мережева свідомість як аналітична категорія

Ми вводимо поняття «мережева свідомість» (networked consciousness) для позначення нейрохімічного стану, в якому індивідуальна нервова система функціонує переважно через свою вбудованість у соціальну мережу, а не через автономну самодостатність. Безпека, орієнтація, регуляція афекту — всі ці функції виконують переважно через близькість до відомих осіб, а не через просторово-територіальні мітки.

Ми стверджуємо, що катастрофа Чорного моря спровокувала не тимчасову психологічну реакцію, а постійну нейрохімічну реконфігурацію: перехід від «ландшафт-центрованої» до «мережа-центрованої» архітектури свідомості. Ця реконфігурація була передана епігенетично і стала культурною матрицею Трипільської цивілізації.

2. Геологічний контекст: катастрофа як нейрологічна подія

Рис. 2. Хронологічна схема від берегових поселень Чорного озера до розквіту трипільської цивілізації та живої традиції космогонічної колядки.

Гіпотеза Раяна–Пітмена реконструює затоплення як стрімку і незворотну подію. Найбільш вразливим був пологий північний шельф: вода просунулася до 250 км вглиб суходолу. Суша не відступала — вона зникла назавжди. Саме ця незворотність є відправним нейрологічним параметром теорії.

Людський мозок еволюційно не підготовлений до сценарію, в якому батьківщина зникає за одне покоління. Адаптація до поступових кліматичних змін, посухи або сезонних коливань відбувається через поступову перекалібрацію. Раптове і тотальне знищення знайомого ландшафту активує нейрохімічні каскади якісно іншого порядку.

2.1. Картографія до і після

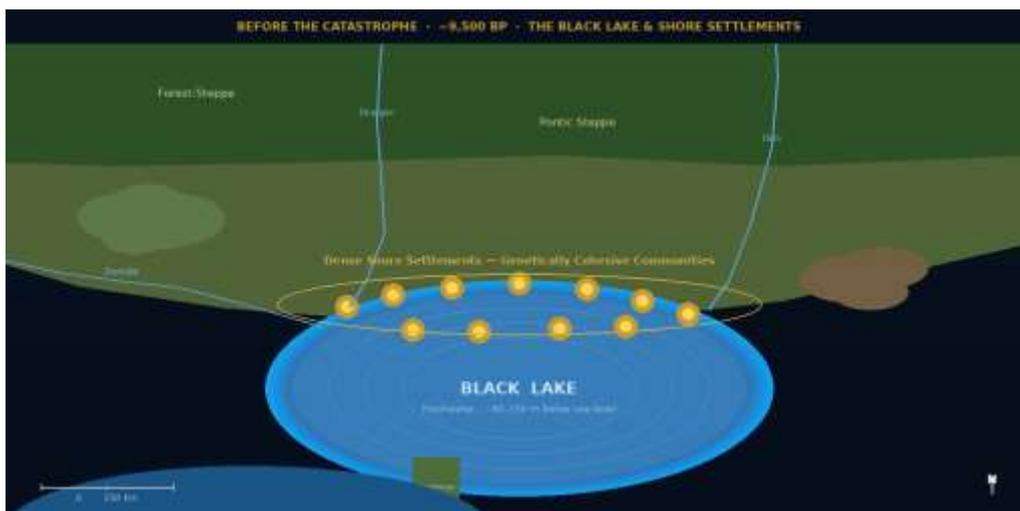

Рис. 3. Чорне озеро (~9 500 р. до н.е.): берегові поселення на низовинних рівнинах, що сьогодні є дном Чорного моря.

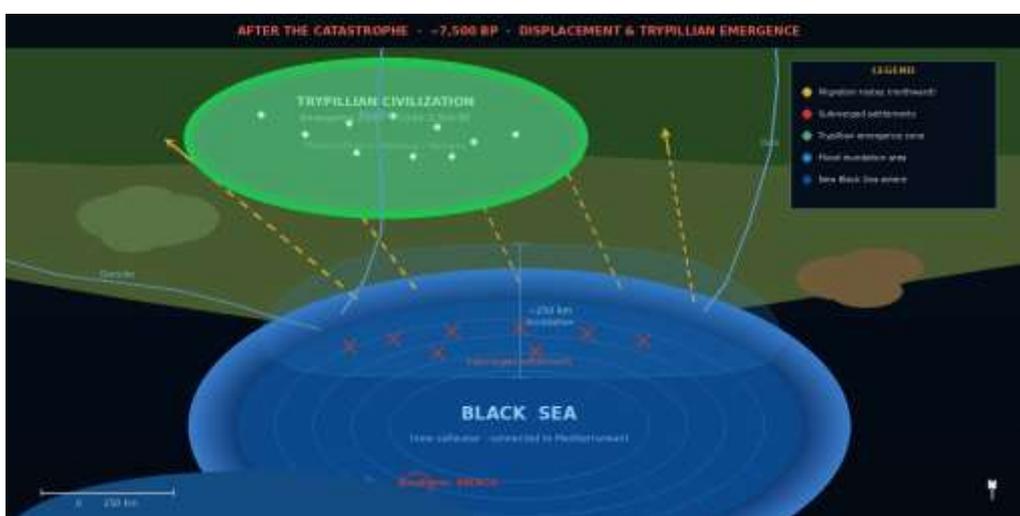

Рис. 4. Після прориву Боспору (~7 500 р. до н.е.): стрілки міграції вцілілих на північ; зелена еліпс — зона виникнення трипільської культури.

Генетична гомогенність берегових спільнот є критично важливим параметром. Це були не випадкові сусіди, а розширені родинні мережі, що протягом поколінь ділили спільний горизонт озера, спільні ритуали і, ймовірно, спільну протокосмологію. Їхня травма була не ізольованою, а синхронізованою. Синхронізована групова травма утворює відмінні нейробіологічні сигнатури порівняно з індивідуальною — і саме цей груповий характер забезпечив стабільність епігенетичної передачі.

3. Сім нейрохімічних систем: від катастрофи до культури

Рис. 5. Сім нейрохімічних систем, перебудованих чорноморською катастрофою, та їх прямі трипільські культурні відповідники.

Система	Вплив катастрофи	Трипільська / фольклорна сигнатура
Вісь ГГН / Кортизол	Хронічна гіперактивація; стійко підвищений поріг загрози	Мегапоселення без укріплень: безпека — це щільність знайомих облич, не мур
Окситоцин	Підсилення внутрішньогрупового зв'язку при колективній травмі	Поселення 15 000+ мешканців; надзвичайна комунальна згуртованість
Серотонін (5-ГТ)	Колапс просторової системи безпеки; втрата ландшафтних міток	Геометрично впорядковані плани поселень; передбачувані просторові схеми
Дофамін	Руйнування системи винагороди; консерватизм як компенсаторна стратегія	2 700 років культурного консерватизму; стабільна керамічна традиція
Ендоканабіноїди	Хронічне виснаження при тривалому стресі; світ як фундаментально небезпечний	Складний ритуал як нейрологічна саморегуляція; виробництво кераміки
Гіпокамп / Мигдалеподібне тіло	Спалахова кодифікація катастрофи; невідгладимі соматичні водні спогади	Спіральні водні мотиви на всьому посуді; колядка як нейрологічний документ
Епігенетика (NR3C1)	Метилування рецептора глюкокортикоїдів; передача 2–3 поколінням	Успадкована нейрохімія цивілізаційного масштабу впродовж 2 700 років

Ми пропонуємо системну карту нейрохімічних наслідків катастрофи, де кожна система пов'язана з конкретним і задокументованим археологічним або фольклорним проявом.

3.1. Мережева свідомість як адаптивна реконфігурація

Принципово важливо наголосити: описувана нейрохімічна реконфігурація не була патологією. Це була адаптація. В умовах незнайомого ландшафту, відсутніх запасів їжі і невідомих загроз система, що знаходить безпеку у близькості до знайомих осіб (окситоцин, кортизол), а не у територіальному контролі (серотонін, попередня система), давала суттєві переваги виживання. «Мережева свідомість» — не дефіцит автономії, а нова форма когнітивної та афективної організації, оптимізована для невизначеного і небезпечного середовища.

4. Трипільська цивілізація як нейрохімічна сигнатура

Три найбільш визначальні і найбільш дискутовані риси трипільської культури отримують єдине системне пояснення в рамках нашої теорії.

4.1. Мегапоселення без укріплень

Поселення Тальянки (450 га, ~15 000 мешканців), Майданецьке і Доброводи є найбільшими відомими поселеннями неолітичної Європи. Відсутність укріплень послідовно інтерпретується як археологічна аномалія. Ми пропонуємо альтернативне читання: відсутність стін є не ознакою відсутності загрози, а ознакою іншої архітектури безпеки. Для мережевої свідомості безпека — це щільність знайомих облич. Стіна відгороджує від невідомих; мегапоселення огортає відомих. Це окситоцинова логіка виживання у своєму цивілізаційному масштабі.

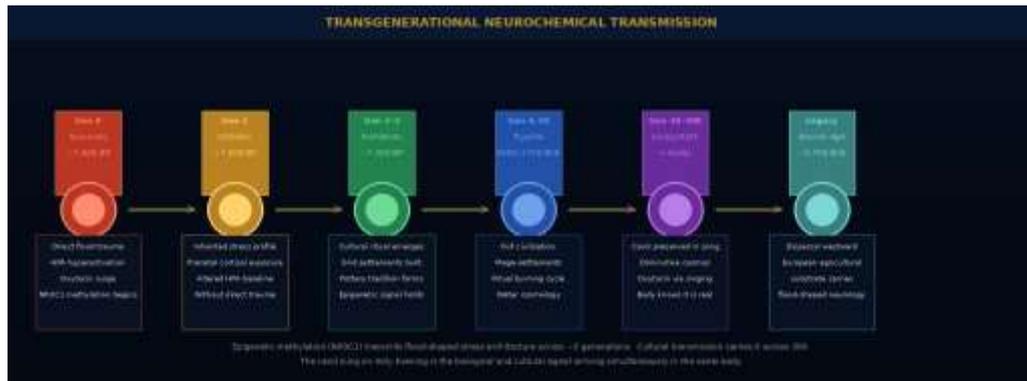
4.2. Ритуальне спалення поселень

Навмисне спалення цілих поселень кожні 60–80 років з подальшим відбудуванням на тому самому місці — феномен унікальний у своїй системності. Ми інтерпретуємо його як амігдало-опосередкований ритуал майстерства: контрольована репетиція катастрофічної втрати. Трипільська спільнота організовано спалювала своє поселення — і організовано відновлювала його. Цикл підтверджував: ми можемо втратити все і вижити. Вогонь під контролем — не потоп. Ми обираємо, коли і як горить наш світ.

4.3. Спіральна водна космологія

Спіральні водні мотиви пронизують увесь трипільський посуд без виключення і без очевидного утилітарного пояснення. Ми інтерпретуємо їх як матеріалізовану гіпокампульну пам'ять: кодифікацію спогаду у глині. Виробництво кераміки — медитативна повторювана практика, що активує ендоканабіноїдну систему, — перетворювало виробничий процес на ритуальне відтворення пережитого і подоланого потопу. Кожна чаша — це знову море, і знову вихід з нього.

5. Міжпоколінна епігенетична передача

Рис. 6. Каскад міжпоколінної передачі: від прямих вцілілих через трипільський розквіт до живої традиції колядки.

Дослідження нащадків тих, хто пережив Голокост (Yehuda et al., 2016), голод (Lumey et al., 2009) та інші масові травми документують конкретні епігенетичні зміни, що передаються через 2–3 покоління. Метилування гена NR3C1 (рецептор глюкокортикоїдів) і транспортера серотоніну SLC6A4 є найбільш документованими механізмами. Ці зміни не є нейтральними варіаціями: вони систематично зміщують базисний рівень кортизолу, поріг реакції на загрозу і чутливість до соціального відторгнення.

Ми пропонуємо, що трипільська культура впродовж 2 700 років існувала в умовах стабільного епігенетичного середовища: нейрохімічна спадщина катастрофи перевідтворювало кожне покоління через культурні ритуали (спільне їжеприйняття, пісня, гостинність), які, у свою чергу, продовжували активувати відповідні нейрохімічні системи. Культура і нейробіологія утворювали замкнений контур взаємопідсилення.

6. Аргумент добору: чому ми є спадкоємцями другої лінії

Рис. 7. Роздоріжжя добору: дві поведінкові стратегії після катастрофи — і два різних еволюційних результати.

Попередні розділи описували те, що потоп зробив з нейрохімією вцілілих. Цей розділ ставить більш фундаментальне питання: якщо кооперативна

механізм родинного добору (Hamilton, 1964). За всіма вимірами одночасно кооперативна стратегія отримала вирішальну перевагу.

6.3. Внутрішньогрупова проблема дефектора і механізм сорому

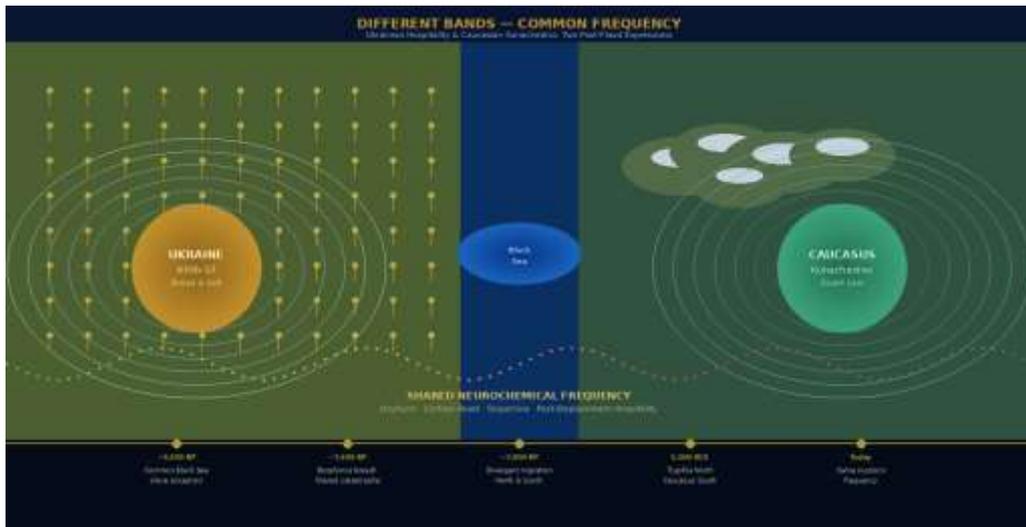
Рис. 8. Три результати для внутрішньогрупового дефектора: вигнання, поглинання через соціальний тиск, моніторинг.

Навіть усередині кооперативних груп існували індивіди, схильні до дефекції: накопичення їжі, безоплатне використання ресурсів групи, відмова від взаємності. Ці групи виробили механізм управління внутрішніми дефекторами, сигнатура якого збереглася і сьогодні: сором.

Нервова система еволюційно обробляє соціальне відторгнення через ті самі нейронні шляхи, що й фізичний біль (Eisenberger et al., 2003). Вигнання з групи в постпотопному ландшафті означало загибель. Сором — це попереджувальний сигнал вигнання. Гострий дискомфорт українця, що не може їсти в присутності іншого, не запропонувавши йому їжі, є тисячолітнім луною цього сигналу: виправ порушення до того, як група застосує остаточну санкцію.

7. Гостинність як цивілізаційний нейрохімічний протокол

Інститут гостинності в Україні та на Кавказі традиційно вивчається як культурна норма або соціальний регулятор. Наша теорія пропонує більш глибоке читання: гостинність є кодифікованим нейрохімічним протоколом постпотопного виживання, спільним для двох географічно розділених спадкоємців однієї катастрофи.

Рис. 9. Україна та Кавказ: різні смуги свідомості на одній нейрохімічній частоті. Спільний предок — берегові поселення Чорного озера.

7.1. Хліб і сіль: нейрохімічне розкодування

Ритуал хліба і солі на порозі містить три нейрохімічно точних елементи. Хліб — це чорна земля, повернена: чорноземна земля з колядки, чудо відновленого ґрунту після потопу. Сіль кристалізуємо з води: це те, що залишається, коли море відступає, — перетворений потоп. Поріг кодифікує межу між потопленим зовнішнім і живим внутрішнім. Запропонувати хліб і сіль на порозі — означає буквально: вода відступила, земля повернулася, ти в безпеці.

7.2. Куначество: кооперативний союз як закон

Кавказький інститут куначества (kunak — sworn bond-brother) відображає ту саму нейрохімічну логіку іншою топографічною мовою. На рівнині вцілілі шукали безпеки в горизонтальному масштабі чисельності. У горах — у вертикальному масштабі висоти і мережі вузлових точок. Але правила конверсії чужинця на союзника однакові: їжа разом, сон під дахом, обов'язок захисту. Три доби, за якими у більшості кавказьких традицій гість стає кунаком, — це нейробіологічно калібрований термін формування стійкого окситоцинового зв'язку між неспорідненими особами.

8. «Коли не було з нащада світа»: колядка як нейрологічний документ

8.1. Повний текст

Нижче наведено повний текст у паралельному записі: оригінал і сучасна українська.

Оригінал	Приспів	Сучасна українська	Приспів
Коли не було з Нащада Світа	Святий Вечір	Коли з початку нічого не було	Святий Вечір
Тоді не було Неба ні Землі	Добрий Вечір	Тоді не було ні неба, ні землі	Добрий Вечір
А но лем було Синее Море	Святий Вечір	А лиш було одне синее море	Святий Вечір
А серед Моря Зелений Явір	Добрий Вечір	А серед моря зелений явір	Добрий Вечір
На Явороньку Три Голубоньки	Святий Вечір	На явороньку три голубоньки	Святий Вечір
Три Голубоньки Радоньку радять	Добрий Вечір	Три голубоньки радоньку радять	Добрий Вечір
Радоньку радять як Світ сновати	Святий Вечір	Радяться — як світ снувати	Святий Вечір
Та спустимося на Дно до Моря	Добрий Вечір	Та спустимося на дно до моря	Добрий Вечір
Та дістанемо Дрібного Піску	Святий Вечір	Та дістанемо дрібного піску	Святий Вечір
Дрібний Пісочок посіємо Ми	Добрий Вечір	Дрібний пісочок посіємо ми	Добрий Вечір
Там Нам ся стане Чорна Землиця	Святий Вечір	Там нам стане чорна землиця	Святий Вечір
Та спустимося на Дно до Моря	Добрий Вечір	Знов спустимося на дно до моря	Добрий Вечір
Там дістанемо Золотий Камінь	Святий Вечір	Там дістанемо золотий камінь	Святий Вечір
Золотий Камінь посіємо Ми	Добрий Вечір	Золотий камінь посіємо ми	Добрий Вечір
Там Нам ся стане Ясне Небонько	Святий Вечір	Там нам стане ясне небонько	Святий Вечір
Ясне Небонько Світле Сонінько	Добрий Вечір	Ясне небонько, світле сонінько	Добрий Вечір
Світле Сонінько Ясен Місячик	Святий Вечір	Світле сонінько, ясний місячик	Святий Вечір
Ясен Місячик Ясна Зірниця	Добрий Вечір	Ясний місячик, ясна зірниця	Добрий Вечір
Ясна Зірниця Дрібні Звіздочки	Святий Вечір	Ясна зірниця, дрібні зірочки	Святий Вечір

8.2. Три ключові текстуальні уточнення

«А но лем» — повне виключення, не порівняння

Архаїчний емфатичний зворот «а но лем» означає не «велике море» і не «лише море», а «нічого, крім — виключно — лише море». Це лінгвістично кодує нейрологічний досвід повного зникнення горизонту: зоровий і просторовий колапс ландшафту до єдиного монотонного об'єкта-замінника. Мабуть, найнейрохімічно точна фраза в усій порівняльній міфології.

Явір, а не дуб

Дерево в тексті — Явір (*Acer pseudoplatanus*, клен-явір), а не дуб. Це рослинно-географічно точно: клен-явір росте вздовж берегів водойм і урвищ саме там, де опинився б утікач від потопу. В українській традиції явір — межове дерево між світами; його садять на могилах. Колядка зберегла ботанічно правильне дерево.

Голубоньки, а не соколи

Птахи — Голубоньки (демінутив від голуб), а не великі хижаки. Маленькі, злякані, такі що тиснуться разом на єдиній твердій речі у зниклому світі — і разом радяться. Творення доручене лякливим, ніжним, пов'язаним травмою тим, хто вижив. Це окситоциновий портрет кооперативних груп-утікачів.

8.3. Нейрохімічна карта колядки

Рис. 10. Кожен образ колядки відображений на відповідний нейрохімічний стан. Послідовність образів відтворює нейрологічну траєкторію від знищення до реконструкції.

Образ колядки	Нейрохімічна система	Нейрологічний стан
<i>Синєє Море (а но лем)</i>	Кортизол / ГГН + Серотонін	Тотальний колапс ландшафту; знищення просторових міток безпеки
<i>Зелений Явір</i>	Серотонін (часткове відновлення)	Перша точка прив'язки; мозок знаходить стабільний об'єкт серед хаосу
<i>Три Голубоньки</i>	Окситоцин	Коаліція вцілілих: соціальна безпека відновлюється через зв'язок
<i>Радоньку радять</i>	Дофамін (цілеспрямована поведінка)	Переорієнтація мозку від реакції на загрозу до планування дії
<i>Дрібний Пісочок</i>	Гіпокамп	Вилучення з потопленого світу; пам'ять стає ресурсом
<i>Чорна Землиця</i>	Серотонін (відновлення)	Земля під ногами: просторова безпека повернута
<i>Золотий Камінь</i>	Таламус / кортикальний спалах	Перше ясне небо; кортизол різко падає
<i>Небонько · Сонінько · Місячик Зірниця · Звіздочки</i>	Ендоканабіноїди	Постравматичне відчуття дива; космос, що тримають ніжно

9. Демінутиви як онтологія після травми

Найбільш психологічно значущим елементом колядки є фінальна послідовність: увесь відновлений космос подають в демінутивних формах. Небонько. Сонінько. Місячик. Зірниця. Звіздочки.

У літературознавстві демінутив традиційно класифікують, як ознака народно-поетичного стилю, вираження ліричного афекту або пестливості. Ми пропонуємо більш точне читання.

*Демінутив — це не зменшення об'єкта.
Демінутив — це збільшення його вразливості в очах того, хто говорить.*

*Небонько — не маленьке небо.
Небонько — небо, яке може зникнути, бо вже зникало.*

*Це не фольклорна конвенція. Це онтологія після травми:
людина тримає те, що залишилося, ніжно,
бо знає ціну втрати.*

Порівняльний аналіз підтверджує, що демінутивна фіналь є системною характеристикою саме архаїчного пласта колядки, а не пізніших нашарувань. Карпатсько-галицькі варіанти, що вважаються найдавнішими, мають найконсистентнішу демінутивну систему. Це узгоджується з гіпотезою про

збереження нейрологічного кодування у найбільш ізольованих регіонах, де культурна трансмісія зазнала найменших зовнішніх впливів (пор. Гуцульщина як культурно-консервативний ареал).

9.1. Ритуальна рамка як система доставки окситоцину

Колядку «Коли не було» співають на Святий Вечір — найдовшу ніч року — в антифонній структурі: один голос веде космогонію, спільнота відповідає рефреном. Окситоцин виділяється при синхронізованій вокалізації (Dunbar et al., 2012). Структура закликів і відповіді відтворює нейрохімічний стан колективної безпеки: пам'ять про потоп перебляють в окситоциновій купелі. Тіло отримує розповідь про найгірше можливе — і водночас переживає нейрохімічний стан найкращого можливого: я серед своїх, і ми разом.

Варіант приспіву «Ой, Дай Боже» — ймовірно найдавніший пласт — є молитовним поклично-прохальним вигуком. Творення світу потребує Божого дарунку. Вцілілі просять того, чого потребують найбільше: землю, небо, сонце. Це не теологія. Це нейрохімія прохання: вентральний вагус активовано, соціальна залученість максимальна, кортизол під контролем. Ой — дай — Боже.

Рис. 11. Традиційний спів на Святий Вечір – відблиск Катастрофи Чорного Моря. І голос Української Мережі

10. Мережева свідомість: синтетична модель

Ми тепер можемо повністю сформулювати тезу про мережеву свідомість як єдину пояснювальну рамку для всіх трьох масивів свідчень.

Фаза	Подія	Нейрохімічний вплив	Культурний / Пісенний вираз
До ~9 500 р.	Стабільна цивілізація на березі озера; прив'язана до місця ідентичність	Серотонін-прив'язка до ландшафту; збалансована вісь ГГН	<i>Ландшафт-центрована свідомість; горизонт озера як космологічна вісь</i>
Катастрофа ~7 600 р.	Затоплення; переміщення на 250 км; повна втрата батьківщини	Гостра гіперактивація ГГН; гіпокампальна кодифікація; окситоциновий сплеск	<i>«А но лем було Синее Море» — тотальний колапс горизонту</i>
Міграція ~7 500–7 000	Рух на північ генетично близьких груп	Хронічний стрес; виснаження ендоканабіноїдів; реконструкція дофамінової системи	<i>«Зелений Явір» — перша точка прив'язки; «Голубоньки» — кооперативна коаліція</i>
Добір ~7 000–5 500	Ворожі лінії гинуть, самознищення; кооперативні засновують культуру	Окситоцин-домінантна нейрохімія відібрана; сором як механізм виключення	<i>Інститут гостинності — юридично кодований нейрохімічний протокол</i>
Трипілля 5 500–2 750	2 700 років культурної злагожденості; мегапоселення без укріплень	Міжпоколінна епігенетична спадщина; ритуал регулює успадкований базис	<i>Хліб-сіль · ритуальне спалення · спіральна кераміка · спільна пісня</i>
Колядка До сьогодні	Колядку співають кожного Святого Вечора — 300 поколінь	Окситоцин через спільний спів; демінутиви — онтологія крихкості	<i>«Небонько · Сонінько · Місячик» — космос, що тримають ніжно</i>

*Трипільська цивілізація — не культура, що виникла після потопу.
Це культура, яку потоп створив:
сформована у своїх найглибших схильностях нейрохімічною
реконфігурацією,
відібрана еволюційним добороом, збережена в епігенетичній пам'яті,
і передана у слові колядки, що і досі звучить у найдовшу ніч року.*

11. Голодомор як зворотний добір

Голодомор 1932–33 років знищив не лише людей — він цілеспрямовано руйнував саме ту соціальну інфраструктуру, яку еволюційний добір формував протягом дев'яти тисяч років.

Куркуль — успішний господар, що ділився надлишком — є вузловою точкою окситоцинової мережі. Сільська старшина — центр гостинності та репутаційної пам'яті. Розширена родина — субстрат епігенетичної трансмісії. Колективізація послідовно ліквідувала всі три елементи. Коли їжа стала інструментом смерті, а не дарунком — гостинний протокол не просто зупинявся, він інвертувався: нагодувати чужинця означало загинути самому.

Глибина добору, проте, виявилася достатньою, щоб пережити п'ять десятиліть систематичного знищення. Культура гостинності збереглася в діаспорі, у пострадянському відродженні і — що особливо показово — у надзвичайній суспільній солідарності, виявленій під час збройної агресії 2022 року. Те, що відбиралося протягом дев'яти тисяч поколінь, не можна знищити за п'ять.

12. Відкриті питання для майбутніх досліджень

Теорія спирається на конвергентні непрямі свідчення. Шість напрямів прямого тестування:

- 1. Давня ДНК.** Порівняльний аналіз ДНК кісток з затопленого шельфу Чорного моря та трипільських поховань для підтвердження генетичної спадкоємності між береговими поселеннями і трипільським населенням.
- 2. Епігенетичний аналіз.** Дослідження трипільських скелетів на предмет патернів метилювання NR3C1 та SLC6A4, що відповідають тим, які виявлені в нащадків вцілілих у масових травмах (Yehuda et al., 2016).
- 3. Геометрія поселень.** Систематичний аналіз просторових планів трипільських поселень з нейрологічно обґрунтованими гіпотезами про серотонінові потреби просторової безпеки.
- 4. Виробництво кераміки.** Нейрологічний та психофізіологічний аналіз виробництва трипільської кераміки як медитативної ритуальної практики та ендоканабіноїдного регулятора через повторювані рухи.
- 5. Порівняльна культурна типологія.** Зіставлення культур, що постали після різних катастрофічних переселень (вибух Тоби, молодший дріас) на предмет конвергентних нейрохімічно-культурних сигнатур.
- 6. Лінгвістична архаїка.** Систематичне картографування демінутивних форм у найдавніших пластах українських сакральних текстів; тестування гіпотези про онтологію після травми як систематичну архаїчну категорію.

13. Висновки

Ця стаття запропонувала єдину пояснювальну рамку для трьох незалежних масивів свідчень — геологічного, археологічного і фольклорного — через поняття мережевої свідомості як нейрохімічної адаптації до катастрофічного переміщення.

Центральна теза складається з трьох рівнів. По-перше, чорноморська катастрофа спровокувала не тимчасову реакцію, а постійну нейрохімічну реконфігурацію у генетично близьких берегових спільнот, яка передавалася епігенетично. По-друге, постпотопне середовище (незнайомий ландшафт, відсутні запаси, критична інформаційна асиметрія) здійснило еволюційний добір на користь кооперативної стратегії — ми є нащадками другої лінії, не першої. По-третє, колядка «Коли не було» є не лише фольклорним пам'ятником, а нейрологічним документом: її образна послідовність відтворює нейрохімічну траєкторію від катастрофи до відновлення, а ритуальне виконання щороку в найдовшу ніч функціонує як окситоциновий протокол: пам'ять про потоп, прожита у безпечній колективній парі.

Демінутиви фінальної послідовності — небонько, сонінько, місячик — є, мабуть, найточнішим нейрологічним підписом у всій теорії: вони кодують не зменшення, а крихкість. Народ, чий світ зник під водою, тримає відновлений космос обережно, знаючи його вразливість.

Ми не успадкували інститут гостинності, тому що наші предки були щедрими.

*Ми успадкували його тому, що наші предки вижили,
вибравши щедрість — і ті, хто вибрав інше, не вижили,
щоб передати нам інший вибір.*

*Колядка, що звучить у найдовшу ніч,
є співом тих, хто не загинув у потопі.
Ми є їхнім голосом.*

Список основних джерел і бібліографічних паралелей

- Dunbar, R.I.M., Kaskatis, K., MacDonald, I., & Barra, V. (2012). Performance of music elevates pain threshold and positive affect. *Evolutionary Psychology*, 10(4), 688–702.
- Eisenberger, N.I., Lieberman, M.D., & Williams, K.D. (2003). Does rejection hurt? An fMRI study of social exclusion. *Science*, 302(5643), 290–292.
- Hamilton, W.D. (1964). The genetical evolution of social behaviour. *Journal of Theoretical Biology*, 7(1), 1–52.
- Lumey, L.H., Stein, A.D., & Susser, E. (2011). Prenatal famine and adult health. *Annual Review of Public Health*, 32, 237–262.
- Maynard Smith, J., & Price, G.R. (1973). The logic of animal conflict. *Nature*, 246, 15–18.
- Preis, A., Woodland, J.C., & Tennie, C. (2013). Food sharing is linked to urinary oxytocin levels and bonding in chimpanzees. *Proceedings of the Royal Society B*, 280(1778).
- Ryan, W.B.F., & Pitman, W.C. (1997). An abrupt drowning of the Black Sea shelf. *Marine Geology*, 138(1–2), 119–126.
- Ryan, W.B.F., & Pitman, W.C. (2003). *Noah's Flood: The New Scientific Discoveries About the Event That Changed History*. Simon & Schuster.
- Yehuda, R., et al. (2016). Holocaust exposure induced intergenerational effects on FKBP5 methylation. *Biological Psychiatry*, 80(5), 372–380.
- Відейко М.Ю. (2003). Тріпільська цивілізація. Видавничий дім «Академперіодика».
- Gimbutas, M. (1991). *The Civilization of the Goddess*. HarperSanFrancisco.
- Чмихов М.О., Кравченко Н.М., Черняков І.Т. (1992). *Археологія та стародавня історія України*. Либідь, Київ.

Авторська заява і подяки

Теорію задумано і розроблено автором — Катєю Теа — як незалежне міждисциплінарне дослідження. Дослідницький синтез і аналітична рамка розроблені за допомогою Claude AI (Anthropic, 2026), як інструменту наукового асистування. Всі теоретичні положення, концептуальні зв'язки та інтерпретації є оригінальним доробком авторки. Зображення створені AI ChatGPT, не мають реальних прототипів, не мають авторських прав.

Космогонічна колядка «Коли не було з нащада світа» є анонімним твором традиційної усної спадщини карпатсько-галицького регіону України (гуцульська традиція). Текст відтворено за фольклорними записами без претензій на авторство.

Стаття опублікована **відповідно до принципів відкритого доступу (Diamond Open Access)**. Автор не отримувала фінансової підтримки від жодної інституції для проведення цього дослідження. І не претендує на гонорари. Залишає за собою можливість публікувати в інших видавництвах. Знання та ідеї почуті авторкою із Всесвітньої Свідомості, вона визнає себе тільки ретранслятором Вічної Інформації, Інформація ніколи нікуди не зникає.

© 2026 Катя Теа. Опубліковано на умовах ліцензії CC BY 4.0.

Кореспонденція: відкрита через журнал відкритого доступу.